

Waar wij wonen

Wandelroute - Rond het Westerdiep

Start:	Carpool parkeerplaats N34 Westlaren
Lengte:	Ca. 6 km
Toegang:	Gehele jaar (zie toegangsbordjes in gebied Slootsbergen)
Type pad:	Zandpaden en enkele stukjes verharde weg
Moeilijkheid:	Gemakkelijk
Ontwerp en tekst:	JanSiem Rus
Kaartondersteuning:	Rika Rijnberg

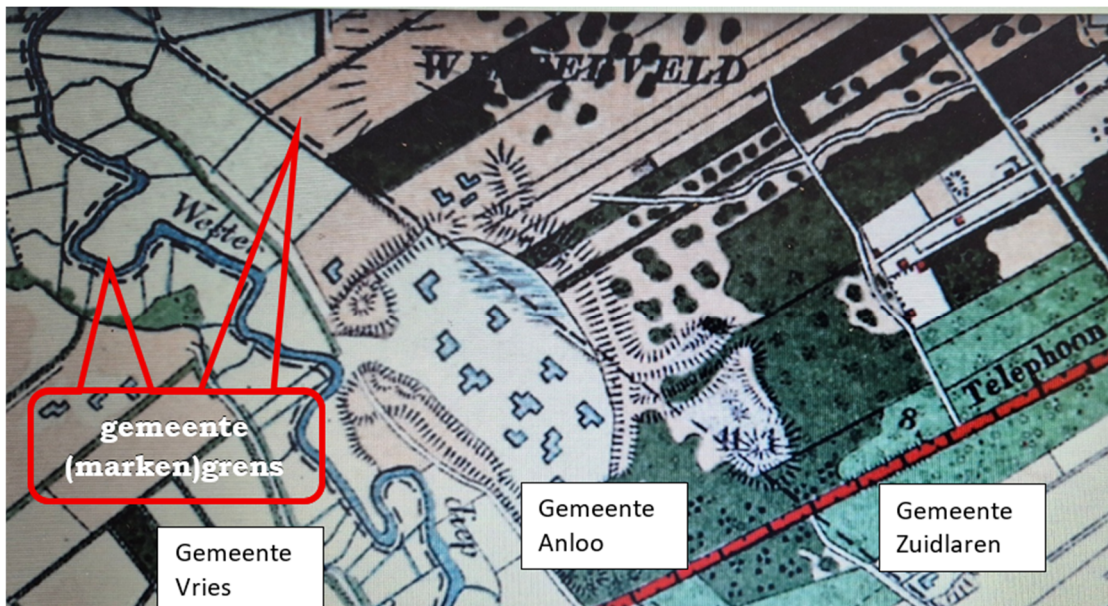
Gebruikte bronnen en voor nadere info:

- Goff F. Miedema, 2022. Bedrijvigheid in Westlaren. De zeven brinken. Historische Vereniging Gemeente Zuidlaren, jaargang 29, nummer 4.
- Waterwerkgroep IVN Zuidlaren 2000. Waterspoor Zuidlaren. Fietsroutes langs diverse waterelementen.
- Jan Kraak, 1917. Het werd stil op de es. Zuidlaren, een moderne dorpsgeschiedenis.

Landschappelijke informatie (zie routekaart)

Dit keer hebben we een wandelroute gekozen langs de oostflank van het Westerdiep ter hoogte van Westlaren, ook wel het Westerveld genoemd. Het Westerdiep is het meest noordelijke deel van de Drentsche Aa voordat deze de provincie Groningen binnenstroomt. Vanaf de instroming van het Zeegserloopje tot aan het golfterrein De Poll heeft de Drentsche Aa de naam Westerdiep gekregen. Meer bovenstrooms worden de hoofd- en zijlopen van het Drentsche Aa-systeem genoemd naar de plaatsen waar de beek langs loopt. Het Westerdiep is een lang beektraject en ligt in een brede beekdalzone genaamd de Westerlanden. Het verhang van de beek is hier een stuk geringer dan in het bovenstroomse beekdalgebied ten noorden van het Zeegserloopje. De Drentsche Aa is hier geworden tot een sterk meanderende laaglandbeek in een breed beekdal. Het uitzetten van wandelroutes in dit gebied valt nog niet mee, want het uitgestrekte beekdal is moeilijk toegankelijk en er zijn meerdere barrières in de vorm van een autosnelweg (N34), een spoorlijn en vakantieparken. Dit geldt ook min of meer voor het aangrenzende reliëfrijke dekzandgebied van het Westerveld. We hebben evenwel een mooie, relatief korte wandelroute gevonden in het gebied van het (vroegere) Westerveld. Het gebied is nu beter bekend onder het duingebied van Slootsbergen en het Hulseboschgat. Genoemde zandwinplas (Hulseboschgat) heeft het gebied danig op z'n kop gezet, maar landschappelijk en qua natuurwaarde heeft het zeker ook een meerwaarde aan het gebied gegeven. Het is – zeker in vroegere tijd – een landschappelijk pareltje met zandduinen, heidegebieden, natte venige laagtes en kleinschalige akkertjes.

De wandelaar in dit gebied zou in zijn of in haar gedachten terug moeten gaan naar de tijd dat genoemde 'werken van vooruitgang' (N34, spoorbaan, vakantiehuisjes) er nog niet waren en zo het gebied leren herwaarderen. Even oordopjes opdoen voor het verkeersgeluid van de N34 helpt ook wel, maar heeft als nadeel dat alle mooie natuurgeluiden ook verborgen blijven. In de vorm van meerdere historische topografische kaarten laten we de ontwikkeling van het gebied zien.

Figuur 1
Overzichtskaart
Westerveld rond 1920
met grenzen van de
vroegere gemeenten
Zuidlaren, Anloo en Vries

Op bovenstaande kaart uit 1930 (figuur 1) zien we het meanderende Westerdiep ten noorden van de weg Zuidlaren-Tynaarlo en aan de oostzijde geflankeerd door zandruggen. Tussen de zandruggen lag een komvormige venige laagte, waar plaatselijk verveend is (blauwe hoekige elementen). Over de zuidwestelijke rug liep een zandpaadje naar de 'opening' van de kom bij een meander van het Westerdiep. Heel bijzonder is te zien dat het beekdalgebied deel uitmaakt van de vroegere gemeente Anloo dat in een noordelijke punt uitloopt tussen de (vroegere) gemeenten Zuidlaren en Vries. Destijds waren dit markengrenzen. In 1998 bij de gemeentelijke herindeling is deze 'punt' van de gemeente Anloo overgegaan naar de gemeente Tynaarlo.

Figuur 2
Overzichtskaart
Westerveld rond 1956

In de jaren '50 was het gebied landschappelijk nog in grote lijnen gelijk aan de situatie van voor de 2^e wereldoorlog (figuur 2). De venige laagte met blokvormige verveningen was omgevormd tot een lage polder genaamd polder Brouwer. Bij het afvoerpunt naar het Westerdiep heeft een molentje gestaan. Verder zien we op deze kaart dat in de noordoosthoek van het gebied de eerste diepe zandontgravingen hebben plaatsgevonden, waardoor een kleine plas was ontstaan. Verder tekent zich het kale, relatief hoge duingebied van Slootsbergen nabij de Verlengde Stationsweg zich af.

Figuur 3
Overzichtskaart Westerveld
1975.

Inzet: zandzuigerij
Hulsebosch in de jaren '60
met op de achtergrond
woningen aan de
Tienelsweg
(foto U. Nonkes, uit artikel
Goff F. Miedema, De Zeven
Brinken, december 2022)

In de jaren '60 en '70 is het gebied drastisch veranderd (figuur 3). De zandwinning heeft geleid tot een grote diepe plas ten oosten van het Westerdiep. De plas (Hulsebosch) is vernoemd naar het zandwinbedrijf Hulsebosch aan de Tienelsweg. In dezelfde periode, mogelijk iets later, is de autoweg N34 aangelegd. Als we de kaart van de weg N34 (figuur 3) vergelijken met de situatie van vòòr die tijd (figuur 1 of 2), dan is goed te zien dat de autoweg over de westelijke zandrug loopt, direct grenzend aan de Drentse Aa. Aan de oostzijde van de weg ligt nog steeds de laagte van de polder Brouwer. Deze laagte staat via een duiker onder de N34 in verbinding met het Westerdiep. Bij hoge beekwaterstanden staat zij ook onder water en bij lage waterstanden komt een slikvlakte droog te liggen. Dit is allemaal goed te zien als men op de autoweg richting De Punt rijdt.

Het duingebied van Slootsbergen is wat bodem en reliëf betreft weinig veranderd. Wel is het gebied sterk bebost geraakt met gemengd bos en zijn op de kaart de eerste zomerhuisjes te zien. Aan de oostzijde van Slootsbergen is ruime nieuwbouw gekomen. Het geheel overziend heeft het gebied van de Westerlanden hier een heel andere landschappelijke uitstraling gekregen. De autoweg N34 vormt een duidelijke dissonant in het gebied, al was het alleen maar vanwege stank en geluidsoverlast. Maar voor het overige zijn nog prachtige stukjes beekdal en flankgebied overgebleven. Over de aanleg van de zandwinplas kan men twisten, maar de plas met haar zuivere waterkwaliteit en steile zandige oevers geeft wel een zekere meerwaarde aan het gebied. Opmerkelijk is de bijzondere gevarieerdheid van de struiken en bomen in het bosgebied rond de plas. In de ondergroei overheersten braam, hulst en klimop.

Aandachtspunten (zie routekaart)

1. Startpunt carpoolplaats Westlaren

De carpoolplaats met bushalte aan de N34 bij Westlaren ligt in een dekzandlaagte tussen het duingebied van Slootsbergen en het dal van het Westerdiep (Drentse Aa) in. Nog niet zo lang geleden stond hier bebouwing en liep er een zandpad naar het westelijk deel van het duingebied (figuur 3). Door de aanleg van de rotonde(s) en de carpoolplaats zijn deze verdwenen.

2. Ingesloten beekdallaagte Westerlanden (vroegere polder Brouwer)

Dit punt langs de rand van het bos geeft een mooi uitzicht op het brede beekdal (vroegere polder Brouwer) van het Westerdiep. Bij veel regen of hoge beekwaterstanden stroomt het gebied onder water. In het voorjaar komen bij zakkende waterstanden slibrijke oevers en platen tevoorschijn waar meerdere soorten steltlopers en eenden hun voedsel zoeken. Moeilijk is voor te stellen dat voor de aanleg van de N34 dit gebied een landbouwpolder was.

Uitzicht op de ingesloten beekdallaagte bij N34

3. Westoever van de zandwinplas

De zandwinplas heeft een gemiddelde diepte van ca. 20 meter en geen verbinding met watergangen uit de omgeving. Mede vanwege de diepte is het een echte grondwaterplas: de waterstanden fluctueren mee met de diepe grondwaterstanden in de omgeving. De westelijke oever van de zandwinplas is slechts gescheiden van het beekdal door een smalle, hooggelegen bosstrook. De oever zelf is begroeid met berken, elzen en wilgenstruweel en op meerdere plaatsen riet. Vanwege de afstand en het hoogteverschil tussen de westelijke en oostelijke oever kan verwacht worden dat aan de westzijde water van de plas infiltreert naar het beekdal van het Westerdiep. De plas vormt als het ware een soort 'kortsluiting' binnen het grondwatersysteem. Aan de beekdalzijde lag vroeger een plasje/vennetje dat gebruikt werd voor de zuivering van afvalwater van Dennenoord (of Noordersanatorium?). De IVN-jeugd natuurclub van destijds heeft meerdere keren het plasje opgeschoond.

Uitzicht op de zandwinplas vanuit de westhoek met links een smalle bosrand en rechts het zuidelijke schiereiland. Inzet: ijsvogel, zittend op een tak en loerend op een visje

4. Steile wand met keileemdoorsnijding aan de oostoever

Aan de oostzijde en met name de zuidoostzijde van de plas is de oever steil. Het hoogteverschil tussen de waterstand en het omliggende maaiveld bedraagt hier meer dan 4 meter. Het pad nabij de omheining van de plas ligt hier hoog. Op enkele plaatsen kan men naar beneden, naar het water lopen. Op aandachtspunt 4 nabij het trappetje liggen enkele restanten van betonnen buizen. Waarschijnlijk zijn deze van een oude afvoer van afval- of rioolwater naar de zandwinning of het beekdal van de Drentsche Aa, nog vóór de aanleg van de zandwinplas.

In de steilwanden is plaatselijk heel mooi de bodemopbouw te zien, waarbij grind- en stenenrijke keileemlagen in 't zicht komen. Het zijn prachtige wanden voor holenbroeders zoals de ijsvogel. Deze kleurrijke vogel wordt hier regelmatig gezien en broedt ook langs de plas, maar dan eerder op plaatsen waar zij niet verstoord wordt door wandelaars (met honden).

5. Binnenmeertje

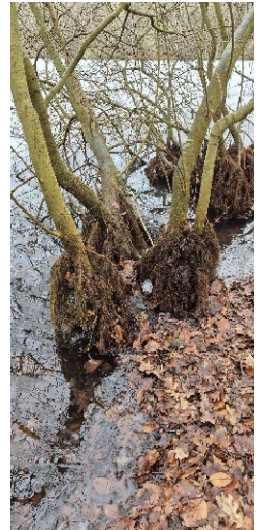
Aan de basis van het zuidelijk schiereiland ligt een binnenmeertje. Het meertje lijkt een ven maar is een gegraven ondiepe plas, mogelijk destijds een proefontgraving. Op de overzichtskaart uit 1975 (figuur 3) is het plasje ook al te zien. Op andere, meer recente kaarten heeft het een open verbinding met de grote plas. Nu is er een zandruggetje of dammetje, waarover het doorgaande zandpad loopt. Nabij de oever van het meertje groeien slangenwortels, een in het water groeiende plant van de familie van de aronskelk.

6. Schiereiland zuidzijde

Aan de zuidzijde van de plas ligt een fraai schiereilandje met een drietal uitzichtpunten, waarvan

twee op een soort landtong (zie routekaart). De uitzichtpunten zijn begroeid met enkele berken, eiken en elzen. Men heeft hier een mooi overzicht over de plas. Met een beetje geluk kan men van dichtbij diverse soorten eenden spotten, zoals kuifeenden, krakeenden, wintertalingen, wilde eenden en grote zaagbekken. Ook futen houden van het diepe schone water van de plas. Blijf eens rustig zitten en misschien vliegt er 'een blauwe schicht' ofwel een ijsvogel over. Dat de plas schommelingen in de waterstand kent is duidelijk te zien aan de 'hangwortels' van de wilgen langs de plas (bij lage waterstand).

7. Eiland in de plas

Als restant van de zandafgraving is aan de zuidwestzijde van de plas een klein eilandje achtergebleven. Ook op oude kaarten staat het eilandje aangegeven (figuur 3). Het is een heuvelachtig bouseiland begroeid met berken, eiken en wilgen. Een veilige broed- en rustplaats voor meerdere soorten vogels.

8. Zandduin/ zandkuil Slootsbergen

Het recreatiegebied van Slootsbergen kenmerkt zich door een heuvelachtig duingebied begroeid met gemengd bos (naald- en loofhout), waar de diversiteit aan bomen en struiken groot is. Ook de leeftijdsopbouw van het bos is gevarieerd. Naast jonge aanwas van bomen (dennen, eiken) en lage struiken en planten (hulst, kamperfoelie, klimop) komen meerdere grote en oude (dode) bomen voor. Een ideaal biotoop voor onder andere spechten.

Middenin het bos ligt een fraaie stuifzandvlakte, waar in de zomer veel gerecreëerd wordt.

Centrale zandvlakte duingebied Slootsbergen

Wandelroute (zie routekaart met aandachtspunten)

De carpoolplaats (1) op de hoek van de Verlengde Stationsweg en de N34 is het startpunt van de wandelroute. Loop van hier op het fietspad richting Zuidlaren en neem na ca. 125 m het zandpad links (Dennenlaan).

Na ca. 100 m links aanhouden door hek. Op eerste komende hoek links af en tweede rechts af, graspad buitenrand weiland volgen. Volg verder het pad langs de buitenrand van het bos met links, op meerdere plaatsen, een mooi uitzicht (2, bij hekje) op het moerassige beekdal. Negeer bordje met verboden toegang, want het gebied is vrij toegankelijk voor wandelaars.

Loop door tot aan de zandwinplas, welke rechts van het pad ligt. Voor liefhebbers: neem bij strandje van plas pad links voor uitstapje (heen en weer) naar moerasgebied achter zandrug. Ga vanaf strandje verder rond de plas. Na ca. 100 m buigt het pad naar rechts (3, noordwesthoek plas), de oever van het meer volgend in oostelijke richting.

Na ca. 500 m aan oostzijde van de plas, pad rechts om de plas volgen. Hier langs oostoever, neem halverwege het hoog geleden pad met mooie uitzichten op het steile talud. Maak in de zuidoosthoek, na passage door/over omgevallen wilg een uitstapje (4, bij stenen trapje) naar beneden naar de waterlijn.

Vervolg het pad tot aan het hek bij de Lijsterbeslaan. Ga hier op de weg rechts af en aan het eind van deze straat weer rechtsaf de Dennenlaan in.

Op de hoek bij het laatste huis (nr. 17) linksaf en kort daarop (na ca. 25 m) rechts af, door een hekje, een gemarkeerd pad in.

Dit pad loopt weer op enige afstand langs de zuidoever van de plas. Blijf bovenste pad volgen. Na enkele bochten bevindt zich links van het pad een binnenmeertje (5) afgesloten door een soort dammetje/zandruggetje van de grote plas.

Na dammetje kan men rechts van het pad een uitstapje maken op smalle landtong naar uitzichtpunt op oostzijde van de plas.

Volg het pad verder in noordelijke richting. Er volgen twee driesprongen. Voor doorgaand pad steeds links af slaan. Op eerste driesprong kan men een uitstapje naar noordpunt van schiereiland (6) maken, op tweede driesprong een uitstapje op landtong naar westzijde van schiereiland.

Vanaf laatste driesprong loopt het pad dicht langs de waterlijn verder in zuidelijke en daarna in westelijke richting (beneden pad volgen) als het ware rondom een komvormige inham. In deze inham ligt een zandeiland (7). Voorbij het eiland komt het pad na ca. 100 m uit op het punt waar de rondwandeling om de plas aan de westzijde is begonnen (2^e driesprong).

Ga op deze driesprong linksaf en volg het pad (van de heenweg) voor ca. 200 m tot aan volgende driesprong.

Ga hier linksaf over diepliggend pad en loop door tot aan de noordzijde van het open zandgebied (zandkuil, 8). Neem het pad rondom de oostzijde van de zandkuil en loop langs de rand door tot de meest zuidelijke punt van de zandkuil, achter het 'boseilandje'. Volg het pad tussen de huisjes 25a-9 en 25a-10 en loop door tot aan de uitgang van het bos bij de Verlengde Stationsweg. Ga hier rechts af op het fietspad en loop door naar het begin van de wandeling bij de carpoolplaats.

Routekaart met aandachtspunten

